

המחירים

1. קווי ההתפתחות העיקריים

שיעורי עליות המחירים פחתו בשנת 1981, על-פי מרבית מדרי המחירים. במדד המחירים לצרכן, שהוא אמצעי המדידה המקובל ביותר, כולטת האטה באינפלציה, מ-132 אחוזים בשנת 1980 ל-101 אחוזים במשך 1981. בכך בא לקיצו תהליך רצוף של האצה בעליית המחירים, שאפיין את המשך מאז 1978, והגיע לשיאו ב-1980.

האטת קצב האינפלציה השנה לוותה בגידול רב בעודף הביקוש של הממשלה, גידול הקשור קשר ישיר למדיניות האנטי-אינפלציונית של הממשלה בשנת 1981: הממשלה ניסתה לפעול ישירות למיתון עליית המחירים, באמצעות דחיית העלאתם של מחירי המוצרים המבוקרים, דהיינו על-ידי סבסוד הולך וגדל, בצד הורדת שיעורי מסים עקיפים על מספר רב של מוצרים. מדיניות זו גרמה תחילה להאטה מידית בקצב עליית המחירים, תוך ספיגת כספים מהציבור, כלומר: גברה גביית המסים העקיפים על המוצרים, שרכישותיהם הוקדמו, בשל חשש מהעלאה מחודשת של המסים. בהמשך, הביאה המדיניות לגידול רב בהזרמה הנובעת מעודף הביקוש הממשלתי. קצבן של עליות המחירים אכן הואט, אולם ההזרמה המתגברת לא איפשרה להמשיך במדיניות זו לאורך זמן, בלא שתיגרם האצה באינפלציה או הרעה במאזן התשלומים, ולפיכך החלה הממשלה במחצית השנייה של השנה להתאים חלקית את מחירי המוצרים המבוקרים, תוך הפחתה אטית של שיעורי הסובסידיות. כללית ניתן לומר, שהשפעת הגידול בהזרמה, הנובעת מעודף הביקוש הממשלתי, על האינפלציה, לא ניכרה במשך השנה הנסקרת; חלק מההזרמה ספג הגידול בחיסכון הפיננסי, שאותו עוררה הממשלה במכוון, וחלק קטן נספג ברכישות מטבע חוץ של הסקטור הפרטי והשתקף במאזן התשלומים.

עם זאת, השפעת מדיניות זו על הפחתת שיעורי עליית המחירים במוצרים שעליהם לא פעלה ישירות אינה ברורה. מדד מחירי המוצרים הלא מבוקרים (הכלולים במדד המחירים לצרכן) עלה במשך 1981 ב-113 אחוזים, לעומת עלייה של 128 אחוזים במשך 1980. אולם גם מדד זה כולל מוצרים רבים שעליהם הופחתו מסי עקיפין, ולכן הוא מושפע ישירות ממדיניות מסי העקיפין. קשה לחשב, כמותית, השפעה זו במשך 1981. נוסף על כך מושפע מדד זה מהשינויים במחירי היבוא במונחי מטבע חוץ ומהשינויים בשער החליפין הרשמי. מחירי יבוא מוצרי צריכה בשער חליפין רשמי עלו במשך שנת 1981 ב-91 אחוזים, לעומת עלייה של 132 אחוזים אשתקד, כך שמחירי היבוא תרמו אף הם להאטת האינפלציה במשך 1981. גם עליית המדדים הנגזרים של התוצר במחירי גורמי ייצור¹ מראים על יציבות בקצב האינפלציה. מחירי התוצר העסקי (במחיר גורמי ייצור) עלו ב-1981 ב-136 אחוזים, כמו בשנה החולפת.

¹ השינוי במדדים אלו הוא כממוצע שנתי. אין נתונים על התפתחותם במשך השנה, ולכן לא ידוע מה היתה מגמתם במשך השנה.

לוח ג' - 1
 שיעורי גידול של מדדים נבחרים, 1968 עד 1981
 (ממוצעים שנתיים, אחוזים)

	ממוצע			ממוצע		ממוצע	
	1981	1980	1979	1978	-1974	-1971	-1968
					1977	1973	1970
מדד המחירים לצרכן	117	131	78	51	36	15	3
מדד מחירים סיטוניים של תפוקת התעשייה ¹	123	136	79	53	40	14	4
מדד מחירי תשומה בחקלאות ²	118	146	78	51	41	14	5
מדד מחירי תשומה בבנייה למגורים	132	128	87	57	34	18	6
מדד מחירי תשומה בסלילה	146	145	92	75	40	15	6
שער החליפין לעומת הדולר ³	123	102	46	67	26	6	5

(1) ללא ענף הדפסה והוצאה לאור.
 (2) ללא ענף שירותים לחקלאות.
 (3) שער חליפין רשמי עד אוקטובר 1977, ושער יציג — מנובמבר 1977 ואילך.
 המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי בנק ישראל.

השכר הנומינלי בסקטור העסקי עלה השנה כ-132 אחוזים לעומת השנה הקודמת, שיעור דומה לאשתקד, ונמוך מעליית מחירי התוצר במחירי גורמי הייצור.

2. התהליך האינפלציוני בשנים 1970 עד 1980

כמהלך שנות השבעים התנהל כמשק הישראלי תהליך אינפלציוני מואץ, שהגיע לשיאו ב-1980. במהלך השנים 1970 עד 1980² עלתה רמת המחירים פי 49 — שיעור אינפלציה שנתי ממוצע של כ-42 אחוזים.

אין הסבר המקובל על הכול כאשר לסיבותיו של התהליך האינפלציוני — הן לקשר האיכותי בין משתנים כלכליים שונים והן להשפעתם הכמותית. הסברים שונים הדגישו היבטים נבדלים אלה מאלה של התהליך, וחשיבותם בתהליך האינפלציוני בתת התקופות של העשור היתה שונה. מבוכה זו היא פרי הרקע הכלכלי הסבוך, שעליו התנהל התהליך האינפלציוני.

במרבית התקופה הנדונה פעל המשק הישראלי ברמת תעסוקה שאינה אבטלה של ממש, אך גם לא בתעסוקה מלאה. בשנים אלה אירעו כמשק תנודות קיצוניות בתנאי הסחר (בעיקר משבר תומרי הגלם והדלק), שהורעו במהלך התקופה; רמת הצריכה הציבורית עלתה, ועודף הביקוש הממשלתי הגיע לשיא, בעקבות מלחמת יום הכיפורים (הם ירדו מאז, אך טרם חזרו לרמתם הקודמת) ועוד. בעקבות אירועים אלו, ננקטו אמצעי מדיניות תקיפים, שהושפעו, בין השאר, מהחשש התמידי מפני משבר במאזן התשלומים. צעדים אלה התרכזו בפחותים מתמידים בשער החליפין הרשמי (או האפקטיבי), תוך ניסיונות לצמצם את הצריכה הפרטית באמצעות העלאות מסים ושחיקת השכר הריאלי, ובחלק מהתקופה — באמצעות בלימת ההשקעות. לעתים קרובות הופעלו אמצעי המדיניות הכלכליים בחדות ולא בהדרגתיות, וכלי תקופת התאמה מספקת, ולעתים אף שונתה המגמה תוך זמן קצר.

² דצמבר 1969 עד דצמבר 1980.

במחצית השנייה של שנות השבעים התרחב תהליך הצמדתם של הנכסים הכספיים, ונוצרו נכסים כספיים חדשים, המהווים תחליף טוב לכסף, בעיקר לאחר הליברליזציה בשער החליפין בסוף 1978. ציפיות הציבור לאינפלציה הותאמו למציאות ביתר מהירות מאשר בעבר; בשל כך, ובשל יצירתם של תחליפי כסף, גדלה, כנראה, גמישות הביקוש לאמצעי תשלום בטווח הקצר. עד למשבר חומרי הגלם, הוסברו רוב עליות המחירים בלחצי ביקוש, אם בשוק הסחורות ואם בשוק העבודה. בעקבות עליות המחירים התלולות, שהיו בעולם במהלך 1973 ו-1974, עבר הדגש באיתור סיבות האינפלציה לתחום ההוצאות; לאחר מכן רווח הסבר האינפלציה כשילוב של אינפלציה מייבאת ולחצי ביקוש, הנובעים מהגידול הרב בהוצאות הממשלה. במחצית השנייה של העשור הלך והתבסס ההסבר האומר, כי קיים קשר בין עליות השכר לעליות המחירים, ולקראת סוף שנות השבעים עבר הדגש מסחרור אינפלציוני של שכר ומחירים לסחרור אינפלציוני הנובע מציפיות, המאמתות את עצמן.

יש להוסיף ולציין, שהאטת הצמיחה במשק, לאחר 1973, גורמת בעצמה לעלייה ברמת האינפלציה, שכן פחת הביקוש של הציבור לתוספת נזילות ריאלית, ולכן מצטמצמים גם המקורות הריאליים, שהממשלה יכולה לספוג מהציבור בתמורה להספקת הנזילות³. הגדלת עודף הביקוש הריאלי של הסקטור הציבורי משמעותה הגדלת המס האינפלציוני, שגובה הממשלה מהציבור. במסווי אינפלציוני אין מנוס מהתאמת שער החליפין, כדי למנוע ייסוף ריאלי, ירידה ביתרות מטבע החוץ וגידול בעודף היבוא. כתוצאה מהגידול בגירעון הממשלה, מחד גיסא, ומהירידה בשיעור הצמיחה, מאידך גיסא, היה צורך בהתאמות תכופות יותר של שער החליפין, וכך נעשתה התאמת שער החליפין מהירה יותר ואוטומטית יותר. ההתאמה המהירה והשוטפת בשער החליפין – מתוך חשש יתר מגידולו של עודף היבוא ורצון למנועו – גרמה, ככל הנראה, בכמה מקרים לפיחותים מעבר לדרוש לצורך גביית מס אינפלציוני בהיקף ההזרמה הממשלתית; אולם הקטנת עודף היבוא ושיפור מאזן התשלומים, באמצעות מסווי אינפלציוני עודף (הגדול מגירעון הממשלה), אינו תהליך מדי, ובתקופת הביניים מוטל על המערכת המוניטרית למנוע גידול בכמות הכסף, שאינו נובע מהקטנת עודף היבוא. תנאי זה לא התקיים בישראל, הן בשל הרצון למנוע אבטלה, שהתבטא בהרחבה מוניטרית מכוונת (למשל ב-1974) ובהגשת סיוע לכל סקטור הנתון בקשיים, והן עקב קיום מנגנונים אוטומטיים, כאשראי המוכוון, שסיפקו לסקטורים מסוימים גידול כאשראי בהתאם לגידול הנומינלי בערך הייצור שלהם. לפיכך תרמו הפיחותים העודפים בעיקר להאצת האינפלציה.

3. התהליך האינפלציוני ב-1981

את התהליך האינפלציוני ב-1981 מייחדות שתי תופעות, לכאורה נוגדות זו את זו: מצד אחד, ירדו שיעורי האינפלציה, ומצד שני גדל מאוד עודף הביקוש המקומי של הממשלה. תופעות נוגדות אלה התקיימו זו בצד זו, והן אף קשורות האחת ברעותה: העלייה בעודף הביקוש נבעה מהפחתת שיעורי מסי העקיפין ומהגדלת הסובסידיות, פעולות שהשפיעו במישרין על הורדת מחירי המוצרים ושיעורי האינפלציה, כתוצאה ממדיניות זו, היתה הזרמת הממשלה בשנת 1981 גבוהה במדה ניכרת מהרמה שהיתה נגזרת משיעורי המסים העקיפים והתמיכות ששררו בשנים

³ בתקופות צמיחה מגדיל הסקטור הפרטי את סך הנכסים הנזילים הריאליים שבידו בשיעור הקרוב לשיעור הצמיחה. כך, למשל, בתחילת שנת 1980 הסתכם סך הנכסים הנזילים נטו של הציבור בכ-144 מיליארד שקלים; מכאן שאחוז נוסף של צמיחה היה מאפשר לממשלה להזרים כ-1.4 מיליארד שקלים במשך 1981, בלי שתהיה הזרמה זו השפעה על רמת המחירים, או על מאזן התשלומים.

1979 ו-1980⁴, וההזרמה הגיעה לשיא, יחסית לכמות הכסף במשק. בשנת 1981 היתה ההזרמה גדולה פי שניים וחצי מאמצעי התשלום בתחילת השנה, בעוד שבשנת 1974, למשל, הגיעה הזרמה זו ל-40 אחוזים מאמצעי התשלום. יש להוסיף, כי העלייה ביחס זה משקפת לא רק את הגידול בגירעון הממשלה, אלא גם את הצטמקות אמצעי התשלום כתוצאה מרמת אינפלציה גבוהה יותר; אולם יחס זה משמש אינדיקציה לעוצמת הלחץ האינפלציוני, הטמון בהזרמה.

כאשר הממשלה יוצרת גירעון ריאלי חריג, שאיננו נובע ממדיניות מכוונת מרחיבה, אמור הבנק המרכזי לנקוט פעולות מקוזזות, שימתנו את ההשפעות האינפלציוניות הטמונות בגירעון. בנק ישראל, שנקט בשנים 1979 ו-1980 מדיניות מצמצמת חריפה, לא יכול היה להחריפה עוד יותר ללא פגיעה ממשית בפעילות הריאלית של המשק. לפיכך היו צעדי הריסון ב-1981 דומים לאלה של 1980, והמדיניות המוניטרית לא קיזזה את הזרמת הממשלה.

מדיניות צמצום מסי העקיפין ננקטה כמוצהר כמדיניות אנטי-אינפלציונית, והיא שיקפה את דעת קובעי המדיניות בעניין הגורמים העיקריים להאצת האינפלציה בישראל. האינפלציה נתפסה כתהליך של ציפיות המאמתות את עצמן; היוצרות סחרור אינפלציוני: ציפיות לעליות מחירים, המביאות לעליות מחירים — וחוזר חלילה; מכאן שהדרך לכלימת ההאצה באינפלציה, ואף להורדת שיעוריה, היא הנמכת הציפיות לאינפלציה. הפחתת מסי עקיפין נטו מאיטה ישירות את עליית מדד המחירים לצרכן, וכך אמורה להקטין את הציפיות לאינפלציה; ציפיות נמוכות יותר יביאו לקצב עליית מחירים נמוך יותר, שיוריד מצדו את רמת הציפיות, וכך ייווצר תהליך התכנסות — הפוכו של תהליך הסחרור הקודם.

העלאת שיעורי תמיכה במוצרים או הורדת שיעורי מסי עקיפין אינה אמצעי יעיל למלחמה באינפלציה לטווח ארוך. כתוצאה מעודפי הביקוש הנוצרים בשוקים, עשויה מדיניות כזו להביא לכך, שבמשך תקופה מסוימת תחול אמנם ההשפעה הישירה של הורדת המחירים, אולם השפעת הביקוש תבוא לידי ביטוי מאוחר יותר.

נבדוק להלן את השפעת המדיניות הממשלתית האמורה — אם הורדת מסי העקיפין אכן גרמה לירידה בשיעור האינפלציה, המשתקפת במדד המחירים לצרכן, ואם פחתו בעקבותיה הציפיות לאינפלציה. כן נבדוק, אם ב-1981 חלה רק ההשפעה ישירה של הורדת המחירים, ולא היו בה לחצים אינפלציונים, הנובעים מהזרמת הממשלה.

נתוני מדד מחירי המוצרים המבוקרים ומדד מחירי המוצרים הלא מבוקרים (ראה דיאגרמה ג'3) מורים בבירור, כי ההאטה הניכרת בעליית מחירי המוצרים המבוקרים גרמה לעיקר ההאטה באינפלציה, כפי שהיא משתקפת במדד המחירים לצרכן: מחירי המוצרים המבוקרים עלו במשך 1981 ב-65 אחוזים, לעומת עלייה של 150 אחוזים במשך 1980. גם העלייה במדד המוצרים הלא מבוקרים הואטה. למיתון העלייה במחירי המוצרים הלא מבוקרים תרמו ללא ספק ההורדות במסי העקיפין, וכן ההאטה הניכרת בעליית מחירי מוצרי היבוא לצריכה פרטית בשער חליפין רשמי. מחירים אלו עלו בשנת 1981 ב-91 אחוזים בלבד, לעומת 123 אחוזים אשתקד. הסיבה העיקרית להאטה זו היא הירידה במחיריהם במונחי דולרים (ראה לוח ג'3). לאור נתונים אלה קשה לאשר או לסתור את קיומה של תרומה נוספת לירידה במדדי המחירים, הנובעת מהאטת הציפיות לאינפלציה.

לא מצוי בידינו מודד ישיר לציפיות לאינפלציה, ובוודאי לא להשפעתן על מדיניות המחירים של הפירמות. מקובל לראות בשינויים במהירות המחזור ובשיעורי הריבית הנומינליים אינדיקטורים לציפיות לאינפלציה; כך עלתה מהירות המחזור בשנת 1981, ותופעה זו היא

⁴ בשנים אלה היה שיעור מסי העקיפין נטו 10 עד 11 אחוזים מהתוצר הלאומי הגולמי במחירי שוק, ואילו בשנת 1981 — 5% אחוזים בלבד.

אינדיקציה לציפיות להתגברות האינפלציה; לעומת זאת, ירדו שיעורי הריבית הנומינליים, ירידה המורה על התמתנות הציפיות.⁵ יש לזכור, כי עלייה במהירות המחזור עשויה לשקף גם חופעות אחרות, כגון שימוש יעיל יותר בתחליפי כסף, ולפיכך ניתן רק לומר, כי האינדיקטורים מלמדים על בלימה בתהליך של האצת הציפיות לאינפלציה.

האטה בציפיות לאינפלציה, וכתוצאה מכך – האטה בהעלאות המחירים מצד הפירמות, בדין שישתקפו במחיר המוצרים במחיר גורמי הייצור. בהעדר נתונים ישירים על מחירים אלה, ניתן לבחון מדדים, שבהם ההשפעה הישירה של התמיכות חלשה, יחסית. אף שמדדים אלה אינם מורים על האטת קצב האינפלציה, ניכרת בהם בלימתה. קצב עליית המחירים ברכיב המוצרים הלא מבוקרים (שאינם מסובסדים) במדד המחירים לצרכן הואט. מדדי מחירי התשומות בבנייה למגורים ובסלילה עלו בשיעור דומה לזה של 1980. גם המדדים הנגזרים של מחירי התוצר במחיר גורמי הייצור אינם מצביעים על התייצבות בקצב עליית המחירים ב-1981.

עליית מחירי התוצר העסקי במחירי שוק ובמחירי גורמי הייצור, 1979 עד 1981
(אחוזים, ממוצע שנתי)

השנה	תוצר מקומי עסקי גולמי	
	במחירי שוק	במחירי גורמי ייצור
1979	73	74
1980	138	136
1981	121	136

לשאלת פער הזמן, בין השפעת ההוזלות לבין הלחצים האינפלציוניים הגלומים בהזרמה הממשלתית ב-1981, אין תשובה חד משמעית. מדיניות הפחתתם של שיעורי מסי העקיפין כללה שני רכיבים: הפחתת מסי עקיפין על מוצרים, ששיעור המס עליהם היה גבוה, והגדלת התמיכות למוצרים. באלה גרמה הפחתת המס בעיקר להקדמת קניות, עקב חששות הציבור מזמניותם של צעדים אלה.⁶ אי לכך, לווה תהליך הפחתתם של מסי העקיפין בתחילת השנה בספיגת כסף מהציבור. יש להדגיש, כי ספיגה זו אינה מתמדת, והיא תשנה את כיוונה ותהפוך להגדלה יחסית בכמות הכסף, כאשר יקטין הציבור את רכישת המוצרים.⁷ הרכיב השני, הגדלת התמיכות למוצרים, שנעשתה דרך אי התאמת מחירי השוק של המוצרים לשיעור העלייה במחיר גורמי הייצור שלהם – פועלת מלכתחילה להגדלת ההזרמה הממשלתית, אולם גידול זה הוא הדרגתי, ובתחילת השנה היה היקפו בלתי משמעותי.

⁵ ראה לוחות ח"י 4 וח"י 5.

⁶ בדעבר התברר, כי קובעי המדיניות התכוונו להפחתת תמריכת בשיעורי המס על מוצרים אלו, הפחתה התואמת את הרצוי למשק בטווח הארוך.

⁷ להוציא, כמובן, מוצרים שלהם גמישות ביקוש גדולה, והפחתת המסים מגדילה את רכישותיהם, ומכאן – את סך תקבולי המסים מדי שנה בשנה.

כאמור, עיקרה של הזרמת הממשלה נספג בגידול בתיק הנכסים הכספיים של הציבור. גידול בתיק זה, מעבר לגידול הרגיל הנובע מצמיחה, עשוי לשמש אינדיקטור לכך, שהשפעת הזרמת הממשלה ב-1981 על המחירים ועל מאזן התשלומים עוד צפויה, אם כי לא ניתן לקבוע זאת בוודאות. בשנת 1981 גדלו הנכסים הכספיים של הציבור⁸ ב-15 אחוזים, לאחר גידול של 20 אחוזים בשנה הקודמת, ובשלוש השנים האחרונות בממוצע היה שיעור גידולם דומה לגידול בשנים 1976 עד 1978. עם זאת, כולט ההבדל בין התקופות: בעבר היה קצב גידולם של הנכסים הכספיים דומה לזה של הנכסים הפיסיים; לעומת זאת בשלוש השנים האחרונות גדלו הנכסים הכספיים בממוצע בכ-10 אחוזים לשנה, בעוד שהנכסים הפיסיים גדלו ב-6 אחוזים, בממוצע⁹. לפיכך עשויה הצבירה לרמוז על אי שיווי משקל בשוקי הנכסים, דהיינו, לא היה סיפק בידי הציבור לפנות לשוקי הסחורות והשירותים. אין הסבר זה בלעדי, ואפשריות סיבות אחרות, סבירות אף הן, לצבירה: הציבור אינו מתייחס להפחתת מסי העקיפין כאל גידול מתמיד בהכנסתו, וצופה כי המסים יועלו מחדש; ולפיכך אין הוא מגדיל את ביקושו, ומזרים את הכנסתו הנוספת לנכסים צמודים השומרים על ערך כספו, כדי שצריכתו בגין הכנסה חד פעמית זו תתחלק על פני שנים רבות. זו אף הסיבה, שבגינה לא בהכרח צפויה בריחה מהירה מהנכסים הכספיים לסחורות ושירותים, ולא טמונה בהם פצצת זמן אינפלציונית. כמו כן ייתכן, כי הגידול בנכסים הכספיים אינו משקף חריגה גדולה מההיקף הרצוי של התיק בזמן הארוך, וחלקו הוא פיצוי על ירידה בתיק זה בעבר. הסבר נוסף לצבירה הפיננסית טמון בעליית התשואה לנכסים כספיים, כמדיניות ממשלתית מכוונת (ראה פרק ח'). השערות אלו נתמכות בעובדה, שעיקר הגידול בנכסים הכספיים הוא בתכניות חיסכון, אם כי לשנתיים בלבד. מכל אלה ניתן להסיק, כי אין לומר בוודאות, שהאינפלציה, הנובעת מהקטנת מסי העקיפין, רק נדחתה משנת 1981 לעתיד. את הירידה בשיעור האינפלציה, למרות הגידול בהזרמה, אפשר ליישב גם עם הסבר לתהליך האינפלציוני, המובא בסעיף הקודם. ככל הזרמה ממשלתית טמון שיעור אינפלציה, המשווה את המס האינפלציוני על אמצעי התשלום להזרמה, ולפיכך שוחק את כל תוספת הנוזלות וההכנסה, שנבעה מהזרמת הממשלה. אפשרי תהליך, שבו נקבעו שיעורי האינפלציה בעבר באמצעות פיחותים, ברמה גבוהה במדה ניכרת משיעור האינפלציה, השוחקת את הזרמת הממשלה. כמות הכסף התאימה עצמה לשיעורי האינפלציה. כך נוצר מירווח, שבו מחד גיסא יכולה הממשלה, להגדיל את הזרמתה, ומאידך גיסא, עשוי שיעור האינפלציה לרדת, בלי לפגוע במאזן התשלומים.

4. ההתפתחויות במדדי המחירים השונים

א. מדד המחירים לצרכן

במדד המחירים לצרכן ניכרו כמשך השנה תנודות מקובלות. שיעורי העלייה היו נמוכים מאלו של 1980. בשיעורי השינוי החודשיים והרבעוניים (ראה דיאגרמות ג' ו-ג') ניכרה החשה לקראת סוף השנה, ואף בתחילת 1982 לעומת תחילת 1981. גידולו של רכיב המוצרים המבוקרים של המדד הואט בתחילת 1981 והוחש במדה מסוימת לקראת סוף השנה. מדד מחירי המוצרים המבוקרים היה עדיין גבוה בסוף 1981 ממדד המוצרים הלא מבוקרים (על בסיס תחילת 1979), כתוצאה מכיטול התמיכות בשנה זו. סעיפי המזון במדד המחירים לצרכן הואטו בצורה משמעותית ביותר, עקב התמיכות, ומחיריהם עלו ב-62 אחוזים בלבד.

⁸ ראה אומדן הרכוש של הסקטור הפרטי הלא-פיננסי, לוח ח' 9.

⁹ אומדן הנכסים הפיסיים אינו מדויק, ואינו כולל, כמובן, הון אוושי. עם זאת, ניכר פער בגידול סוגי הנכסים השונים באותן הגדרות.

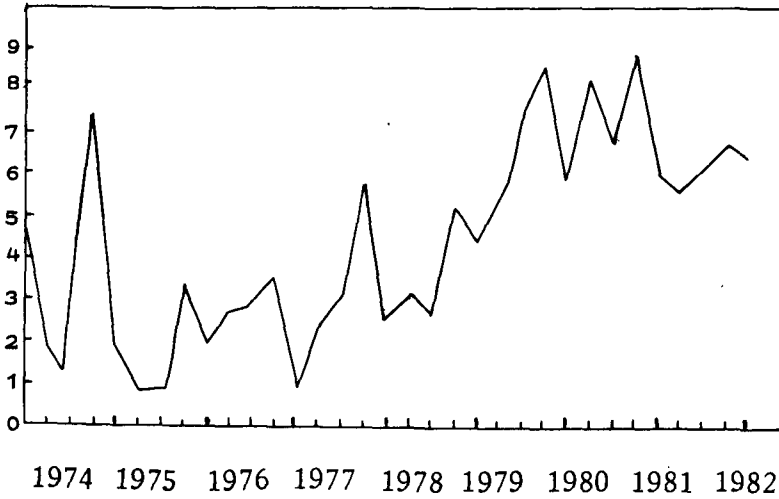
לווח ג' 2
מדדי מחירים נבחרים, 1977 עד 1981
(שיעור השינוי במשך התקופה, כמונחים שנתיים, אחוזים)

— 1982 רבעוני	1981 — רבעוני				1980 — רבעוני				1981	1980	1979	1978	1977	
	I	IV	III	II	I	IV	III	II						
														1. מדד המחירים לצרכן
109	116	102	91	98	174	116	154	96	101	133	111	48	42	המדד הכללי
155	129	138	145	117	149	81	129	78	132	107	159	57	29	סעיף דיור
154	75	65	29	83	161	159	153	137	62	152	136	39	50	סעיף מזון (ללא ירקות ופירות)
131	101	101	95	124	169	129	141	116	104	138	114	47	50	2. מדד מחירים סיטוניים בתעשייה
														3. שער החליפין הרשמי:
124	82	74	178	102	178	106	96	98	107	113	86	24	76	לעומת הדולר
87	112	73	102	68	119	105	136	61	81	106	94	40	94	לעומת סל המטבעות ¹
														4. מדד מחירי תשומות:
132	47	129	138	140	155	109	197	89	109	134	117	58	40	בכנייה למגורים
125	80	156	109	153	209	151	156	97	122	152	124	66	61	בסלילה
158	105	76	94	111	170	121	178	135	96	150	115	46	45	בחקלאות ²

(1) סל של 15 מטבעות, שבו משקפים המשקלות את אחוז היבוא מאותן מדינות.
המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי בנק ישראל.

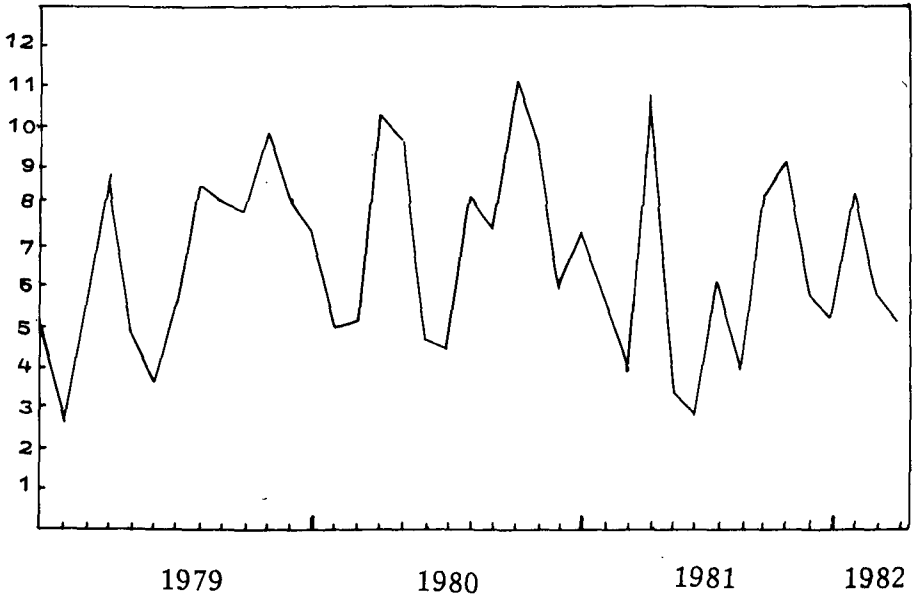
דיאגרמה ג'1
 עליות מחירים לפי רביע, 1974 עד 1981
 (ממוצע חודשי)

אחוזים

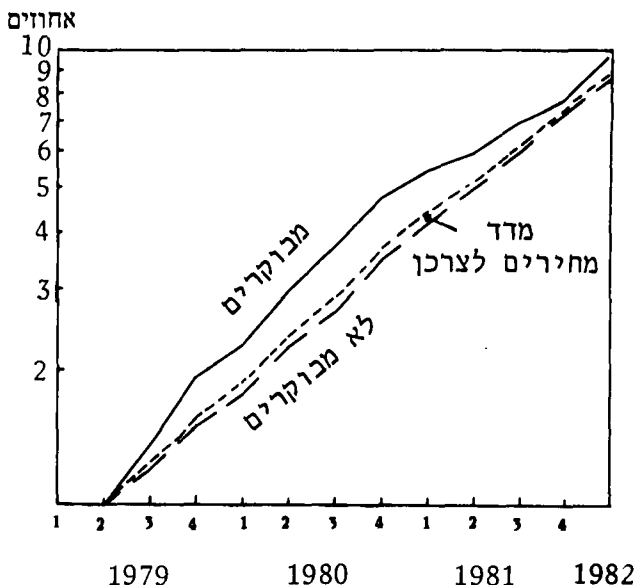
דיאגרמה ג'2
 השינוי החודשי במדד המחירים לצרכן, 1978 עד 1981
 (אחוזים)

אחוזים

דיאגרמה ג' 3
מדד מחירים לצרכן, מדד מחירי מוצרים מבוקרים¹ ומדד מחירי מוצרים לא מבוקרים,
1979 עד 1981
 (הבסיס: 1979/6 = 100)

(1) מדד המוצרים המבוקרים כולל את הסעיפים הבאים מתוך מדד המחירים לצרכן: לחם, קמח, ביצים, כשר בקר, עופות, שמנים ומרגרינה, חלב ומוצריו, מס רכוש, ארנונה כללית, חשמל, מים ודלק לצריכה פרטית, גז ילדים, חינוך יסודי, בית ספר חינוך, סיגריות וטבק, נסיעות עירוניות, נסיעות בינעירוניות ושירותי דואר. סך משקלם של סעיפים אלה במדד המחירים לצרכן בשנת 1981 הוא כ-24.

לוח ג' 3
אינדקס טורים להשפעת מדיניות הסובסידיות ומסי העקיפין על מדד המחירים לצרכן,
1979 עד 1981
 (העלייה או הירידה (-) במשך השנה, אחוזים)

מחירי מוצרי צריכה מיבוא בשער חליפין רשמי	שער החליפין ² של הדולר	מחיר מוצרי ² צריכה מיבוא בדולרים	מדד המחירים לצרכן	מחירי מוצרים לא מבוקרים	מחירי מוצרים ¹ מבוקרים	שנה
83	71	7	114	101	153	1979
132	111	9	133	128	150	1980
91	115	³ (-11)	101	113	64	1981

(1) ראה העדה לדיאגרמה ג' 3.
 (2) השינוי הוא בין המדדים הממוצעים לרביע האחרון של השנה.
 (3) הנתונים לרביע האחרון של 1981 זמניים.

ב. מדד המחירים הסיטוניים בתעשייה

כמדד המחירים לצרכן, גם כמדד זה ניכרת האטה משמעותית, ואף הוא מושפע ישירות ממדיניות התמיכות. לקראת סוף 1981 לא ניכרה בו האצה, אולם הרביע הראשון של 1982, על בסיס שנתי, מורה על האצה לעומת תחילת 1981 (ראה לוח ג'4).

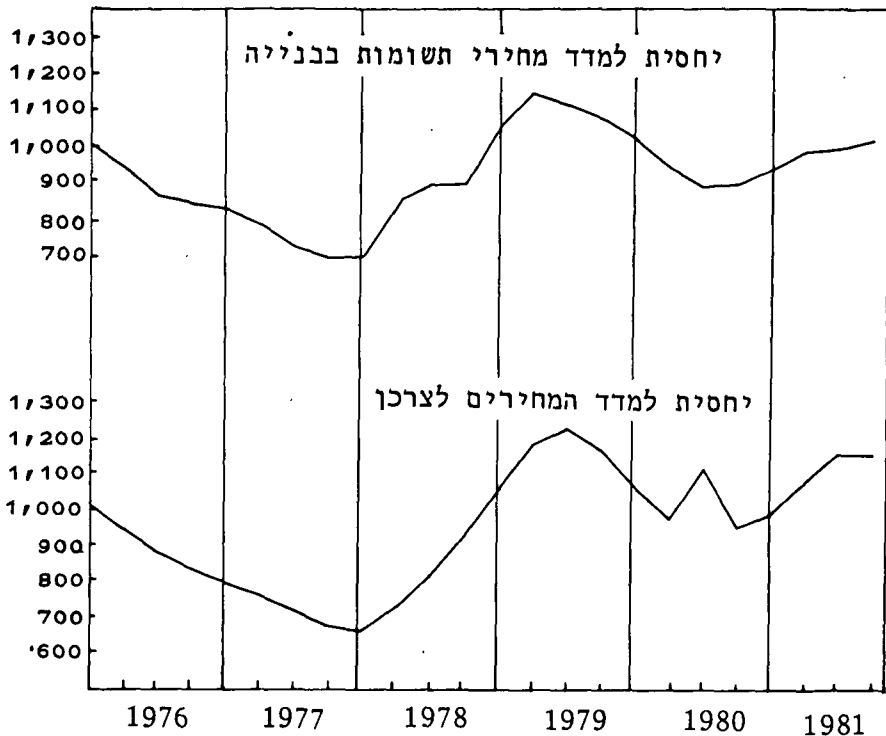
ג. מדדי התשומות

מדדי התשומות מורים על האטה בעליית המחירים בשנת 1981, ובולטת ההאטה כמדד התשומות לחקלאות, כנראה בגלל התמיכות למספוא. על-פי כל מדדי התשומות, חלה האצה ברביע הראשון של 1982 לעומת ממוצע 1981 (לוח ג'4).

ד. מדד מחירי הדירות

ההתפתחויות כמדד זה נבחנו יחסית למדד המחירים לצרכן, ויחסית למדד מחירי תשומות בבנייה. במחירי הדירות חלה בשנת 1981 עלייה ריאלית, לאחר ירידה במהלך 1980 – עלייה המשקפת התאוששות מסוימת בשוקי הדירות, למרות שייחכן כי היא נובעת בחלקה מירידה בהיצע ולא מעלייה בביקוש. תיאור זה נכון הן ביחס למדד המחירים לצרכן והן ביחס למדד מחירי תשומות בבנייה.

דיאגרמה ג'4
מדד מחירי דירות¹, 1976 עד 1981

(1) ראה הערה ללוח ג'4.

לוח ג' 4

מדד מחירי דירות¹, 1976 עד 1981
(ממוצע אוקטובר 1975 עד מארס 1976 = 100)

שנה וחודש	מדד מחירי דירות	יחסית למודד מחירים לצרכן ¹	יחסית למודד מחירי תשומות בבנייה ¹
1976 ינואר	100.0	1,000	1,000
אפריל	101.4	.944	.942
יולי	102.7	.879	.867
אוקטובר	105.7	.832	.845
1977 ינואר	107.6	.794	.830
אפריל	108.6	760	.788
יולי	110.0	.718	.727
אוקטובר	116.2	673	696
1978 ינואר	129.3	.662	.700
אפריל	156.1	.725	.853
יולי	191.3	.817	.897
אוקטובר	240.5	.926	900
1979 ינואר	313.0	1.058	1.057
אפריל	403.7	1.175	1.144
יולי	497.4	1.220	1.116
אוקטובר	587.4	1.166	1.077
1980 ינואר	663.8	1.059	1.019
אפריל	753.4	.972	.942
יולי	896.6	1.108	.891
אוקטובר	1,118.0	.946	898
1981 ינואר	1,456.8	.990	.937
אפריל	1,905.4	1.077	.982
יולי	2,387.5	1.151	.997
אוקטובר	2,848.3	1.152	1.018

(1) מדד מחירי דירות הוא ממוצע של שישה חודשים. העמודה הראשונה בלוח היא מרכז תקופה לכל קבוצה של שישה חודשים, שלגביה נערך הסקר. על מנת לאפשר השוואה למדד המחירים לצרכן ולמדד מחירי תשומות בבנייה, מוצעו גם מדדים אלו באותן תקופות כמו מדד מחירי דירות.
המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי בנק ישראל.